

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۵/۱۱/۰۴

نویسنده: ن. جلیل زاد

ولي افغانستان ويجار شو؟ د افغاني اندونو د ويجار تيا ريښه په څه کې ده؟

مقدمه

افغانستان د تاريخ په اوږدو کې د تمدنونو، باورونو او فکري بهیرونو د ټکر او تعامل ډگر پاتې شوی دی. دا خاوره چې د زروړو ملتونو او ژور فکر لرونکو انسانانو کور بلل کېږي، له بده مرغه د پرديو نظرياتو، تندلارو ايډيولوژيو او فکري بې لاريتوب له امله له خپل اصلي محور، افغاني فکر او ملي هویت څخه په مکرر ډول لرې شوي ده.

دغه ليکنه د همدې فکري انحراف او تاريخي ويجار تيا ژور تحليل وړاندې کوي او د افغاني ناسيوناليزم د بيا راژوندي کېدو اړتيا په عقلايي او فلسفي بڼه څېړي. دا يو غږ دی د وجدان، د فکر، او د افغانيت د بيدارۍ لپاره، تر څو موږ يو ځل بيا خپل ملي بنسټونه، خپل فکري محور او خپل تاريخي مسووليتونه راوښکړو او د افغانستان د نجات لار په خپل وجود کې ولټوو.

ولي افغانستان وران شو؟

د افغانو فکري ويرانې ريښه په څه کې ده؟

افغانان د بې وطنو فکرونو په وړاندې مات شول. فکري ژوند مړه شوی او خلک د عادي ژوند او روزمره چارو څخه محروم پاتې دي. يوه ډله چې ځان د دين استازي بولي، د امت حقوق غوښتنه کوي او له تعصب، تېروټ، وژنو، شخصي ژوند ته لاسوهلو او د اختلافاتو خورولو سره رویه کوي، او ځوانان او نوځوانان د ترور او تريکۍ ماشين وساتلو ته اړوي.

بله ډله چې ځان ته علمي سوسياليسم ادعا کوي، اردوگاهي سوسياليسم د سره بيرغ په رول کې د اور په رامنځ کې ولاړه او د بې وطنه فکرونو په ځای د هېواد پر ضد لارو ته لار پرانيزي، هېواد يې د افکارو، بهرنيو او ناافغانينو باورونو لپاره د گډوډۍ ميدان کړی دی.

يو څو نابنده او ساده ملایان شتون لري، او يو شمېر مغرور او يواځيزه ډلي هم د کارگرانو شعار په پوښ کې په خلاصې اظهاراتو سره د هر هغه څه پر ضد عمل کوي چې د "افغان" بوی ولري. داسې چې د ملي فکرونو سزا او بدله په دوی کې د هر مېهني عمل لپاره مرگ دی.

دا ډلي د منځنۍ ختيځ اخواني مفکورې او اردوگاهي کمونيزم څخه د سوزونکي بنسټ نغاړه ترلاسه کړي او په داسې ډول عمل کوي چې دا له سياسي ساديسم پرته بل نوم نه لري، د افغانانو کار، فکر، هنر، خلاقيت او ژوند يې بنده کړي او افغانستان يې منزوي کړی دی. دغه دواړه جريانونه د جوړوني ذهن لرونکي کسان او مېرني کارکوونکي نړۍ ته شړلي او شړوي.

ولي داسې دی؟

پر ظاهري علتونو او د نړيوالو قدرتونو او مداخله گرو گاونډيو هېوادونو د منافعو په ټکر سربېره، لازمه ده چې د ټولو پېښو سرچينه په خپل ځان کې ولټوو.

افغان ملت د دوېمي نړيوالې جگړې وروسته د نړۍ د عمومي حرکت او قطبي کېدو تر اغېز لاندې د بې وطنه فکرونو، يعنې د مختلفو "انترناسيوناليسم" په وړاندې مات شو.

په دې تاريخي پړاو کې، چې د نوو هېواديزو حدودو او د کمونيزم او کاپيټاليزم تر منځ د مقابلي سره برابره ده، افغانان هم لکه د هر بل ملت په څېر يو لوري ته د خپل دوديز توليدي نظام پرېکولو او د پرمختللي نړۍ سره د يووالي په لټه کې وو، او بل لوري ته، د دې لور اهدافو لپاره او د فني، علمي او نويو اداري اصولو د ترلاسه کولو لپاره هغوي ناچار وو چې د دغو دوو نړيوالو قدرتونو له مقتاطيسي حوزه بهر حرکت ونکړي.

د پاڼو شمېره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پاڼوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

خو اقتصادي اړيکي او د ملتونو په کورنۍ کې شاملول بايد حتماً داسې عواقب لکه د ملي او خپلواک فکرونو څخه لرې والی رامنځته نکړي. موږ وليدل چې د مملکت نظم د مادي جوړولو په تيزۍ له فکري تشو او د ملي کارساز فکرونو د کمښت سره مخ شو او ټولنه د دې تشو په وړاندې لومړی شاته شوه او بيا د واردو شوو ايډيولوژيو په کمند کې ونښتل شوه .

افغان ناسيوناليزم بايد دغه تضادونه حل کړي. د فرهنگي او ملي بنسټونو، څېړنو او مطالعو د ودې او د علمي مرکزونو د زياتوالي له لارې چې د افغانستان پېژندنې او علمي تفحص لپاره وي، بايد صادقانه کوښښونه وشي. په تيز او سوکاله پرمختگ او آبادۍ کې کله ناکله داسې پېښې هم مخې ته راځي چې ټکنوکراتان په ناسم ډول ځانونه د روشنفکرانو او مفکرينو پر ځای نيسي، هغه کسان چې د ملي او اوږدمهاله فکر حامل وو، او قدرت د فکر د الهام په ځای د فکر په جوړولو بوخت شو، پر ځای د دې چې له متفکره گټه واخلي، ځان يې متفکر بلل .

نتيجه دا شوه چې لومړی بې تفاوتې او د گډون کموالی پيدا شو، بيا فکري بې کورۍ راغله او خلک بهرنيو، بې وطنه ايډيولوژيو ته ورغلل او د انترناسيوناليزم بيلابيلو ډولونو ته يې ميل وموند .

خفه روشنفکران د جوړونکي قدرت انکار ته مخه کړه او ټکنوکراتان هم د روشنفکرۍ په نفی بوخت شول .

ورسره ورسره دغه نفی او انکار د دواړو لوريو تر منځ دا سبب شو چې فلسفي او سياسي نظريې راټوکېږي، هر يوه لپاره خپل پراخه ميدان پيدا شو، او د روشنفکرانو نفی په داسې حال کې چې هغوی په اداري، سياسي او اقتصادي نهادونو کې عضويت درلود، پراخه شو او د چپ او بڼې له تورو تر سره نظريو څخه يې پوښ کړی شو. جوانان، چې جسما روغ او مادي حالت يې ښه و خو د ملي فلسفي بنسټونو څخه ناآشنا وو، ځانونه دې اندېښنو ته تسليم کړل او انترناسيونالستي فکرونه يې قبول کړل .

ځوانان او روشنفکران ورو ورو د بهرنيو سخت العقیده نظريو او جزمي افکارو ته زياته لېوالتيا وښوده او دغه احساس د هغوی د ملي هويت څخه د فاصلي لامل شو .

هغوی په خپل هېواد کې په بديهي توگه ځان افغان گڼل، او ضرور نه گڼل چې د افغاني ملي فلسفې او ناسيوناليزم فلسفي اصول او بنيادي ارکان وپېژني .

هغه څه چې درلودل يې، عادي او طبيعي بې گڼل، هغه څه چې نه درلودل يې، په بهرنيو ايډيولوژيو کې يې لټول. د دغې نابرابرۍ او ناپوهۍ پايله فکري هجرت او د افغانانو، په ځانگړي ډول ځوانانو او روشنفکرانو، ذهني غربت و چې له افغاني ناسيوناليزم څخه بې لټون او مختلفو انترناسيوناليزمونو ته يې د مایلټيا لامل شو .

د خلافت او امارت بنسټپوهنه، منځنۍ پېړيو تعصباتو واکمني او د تمدن او فرهنگ او افغاني ارزښتونو ردول، په قبولولو کې د مذهبي او غيرمذهبي انترناسيوناليزم ډولونو بنسټ جوړ کړ .

اميد ده چې هر څومره زړ دا فکري هرج و مرج تېر شي تر څو افغانان، په ځانگړي توگه د دې سرزمين متفکران، د اصل پر لور او د افغاني هويت او ملي آيين ته د بېرته تگ اعلان وکړي .

په اوسني نړۍ کې په عمومي ډول د نړۍ، وطني افکار کمزوري شوي او ناسيوناليزم، چې د محيطي عوامل، د هر فرد غوښتنو او د هر چا په عقايدو کې رېښې لري او د کورنۍ ژوند په ژوره توگه ننوتلی، تل په تضاد کې د انترناسيوناليزم سره دی .

د پرمختللي صنعتي غرب دننه تضادونه، د سوسياليستي او کمونيستي اردوگانو دننه تضادونه، د اسلامي نړۍ دننه تضادونه، حتی د شوروي پخوا جمهوريتونو ترمنځ تضادونه هم د ملتونو او نړيوالو قدرتونو د ابدې تضادو سرچينه لري .

نو د انترناسيونالستي شعارونو او فلسفو، کمونيزم، کاپيټاليزم، سوسياليزم، فاشيزم او مذهبي يا غير مذهبي رژيمونو، يو نسبتاً اوږد پړاو وروسته، اوس په اسانۍ سره د دوی د کمزورتيا په هکله قضاوت کېدای شي چې دا نظريې څومره د خلکو غوښتنو سره سمون نه خوري.

حقيقت دا دی چې سره له دې چې ټکنالوژي ډېره مهمه شوې او سيمې او هېوادونه د معلوماتي لحاظه نږدې شوي، سيمې او وطنونه بيا هم د دې حق صادر کړی چې هر يو زيات ځانته پاتې شي .

که برعکس تصور وشي او ملتونه او هېوادونه په يو ډول طريقه او د يو واحد قانون له مخې چې کله ناکله ځانگړي مبنا لري اداره شي، نو پوښتنه پيدا کېږي چې آيا دا هېوادونه ژغورل کېدای شي که نه .

د انترناسيوناليزم ادعاوې په پراخوالي کې خپله ځواکمني له لاسه ورکوي .

بنا افغانستان او د افغانستان ټولنه د بې وطنه او انترناسيونالستي فکرونو له مخې اداره کېدای نشي .

د افغانستان خپلواکي يوه ډېره زړې حقايق ده او تاريخ يې مني، له همدې امله د افغانانو ملي آيين ښکاره فلسفي بنسټونه، اصول او ارکان لري چې ټول سره د ملت هويت جوړوي.

په هغه شرايطو کې او په هغه وخت کې چې د سياسي انټرناسيونايزم او نړۍ «وطني مفکورو متفکران اصلاح يا رد کوي، زموږ دنده دا ده چې د وطن ژغورنې لپاره په شعوري او علمي ډول د افغاني ناسيونايزم پر لور مخه کړو .

زموږ د ملي آيين اساس په اصل ته د تګ ملاتړ دی، ښه او بد د انساني ژوند په حساب معلومول، او همدارنګه اصل په دې کې دی چې زاړه پديدې او پېښې وپېژنو او د نويو پېښو څخه يې توپير وکړو .

بالاخره اصل دا دی چې نړۍ د تنوع او فراوانۍ په حال کې د وحدت ميدان دی .

او زموږ په سرزمين او خلکو کې هم دا وحدت د تنوع په منځ کې شتون لري .

مهمه داده چې پوه شو تنوع او تفاوت هېڅکله د وحدت خنډ نه دی .

او په پای کې مه هېرئ چې نړۍ د تحول ميدان دی او تحول د ژوند جوهر دی .

د دغو فلسفي بنسټونو درک چې د افغان فرهنگ، ادب او فکر له ژورو خونو استخراج شوي، د افغاني ناسيونايزم اصولو د پېژندنې او د هغوی د ارکانو د درک ساده کوي.

د ځينو فکري بنسټونو ضعف، لکه د تاريخي دورو پر تسلسل چې ډولۍ بې تفکره تاريخي ليد (تاريخي مادي ګرايي) بلل کيږي، او همدارنګه د ناسيونايزم او هر ډول انټرناسيونايزم ترمنځ ذاتي تضاد، او د طبقاتي مبارزې د معاصر افسانې کمزوري (په پارلمانيت او ديموکراسۍ د رامنځته کېدو وروسته) ته بايد پام وشي. سياست د عوامو د مغشوشولو وسيله جوړول او نه د عقلايي لارښوونې وسيله ګرځول، او د خلکو د چارو په اداره کې له خرد څخه فاصله خوړل، ناروا دي .

د ټولنيزو ځواکونو دغه رول په دې اړه چې رهبري وکړي او د تاريخي شخصيتونو د جوړولو او دوران ساز شخصيتونو ونډه، او د سياسي پوهانو دنده چې بايد د دې لويو ځواکونو په مخې نه وي، بلکه د هغوی درناوی وکړي او د خلکو چارو ته د هغوی ځانګړتياوو سره سم نظم ورکړي، د افغاني ناسيونايزم هدايتونکي اصول دي .

همدا رنگه د سياسي او اقتصادي حقيقي خپلواکۍ مفهوم ته پام، چې زموږ په تاريخ کې زوړ امر دی، او د دې خپلواکۍ د اساسي قوانينو څرنګوالی، يعنې د سالمو ځواکونو جذب په چټکۍ او د تحميلي بوجونو دفع او د اصالت دوام، د اصولو له جملې دي چې موږ سره مرسته کوي چې له ځان څخه د ورکېدو څخه ځان وژغورو او په بې آيينه توب کې را ونه لويږو، او افغاني ناسيونايزم له نورو نظريو څخه وبيلو.

هر يوه اړخيز ليد د يوه ملت او هېواد په حق کې حقيقي سياسي قضاوت نشي کولی .

هغه مکاتب او تعليمات چې د ځينو ځانګړو عواملو اغېز ته په ټوله سياسي خوځښت کې ډېر لوړ يا ټيټ ارزښت ورکوي، او د سيمه ايز او ټولنيز بافت او د هغې تاريخي ځانګړتياوو اغېزونه کموي، هغه هېڅکله د هغه خلکو د اړتياوو او د هغوی د سرزمين د خوځښت مطابق مناسب حکمونه صادرولی نشي .

موږ دې اصل ته بېرته راستنېږو .

د فکري بې کورۍ او خودکښنې يوه دوره وروسته، موږ بېرته خپل اصل ته راستنېږو .

د افغان ټولنې فکري بېرته تګ ته په افغاني ناسيونايزم کې د بېرته تګ طبيعي نتيجه ده، يو لوی تجربه چې ډېر درانه بيه ورکړل شوه.

شواهد ښيي چې موږ بېرته د خپلې سرزمين، کورنۍ او خلکو د باورونو په احترام، تر حد د تقدس، د دې ټولنيزو ځواکونو او د هغوی په اړه د خلکو په باورونو، د دې سيمې د خلکو کلتور او د خپل ځان د جوړونې او سيمه ايز خوددارۍ په اصل کې ستېنېږو، او په پای کې د دې ټولو ارکانو اړوند اسنادو، او زموږ د تاريخي او سياسي فرهنگ ټول تجربې ته احترام کوو او تابعېږو .

دا بېرته تګ خپل شتمني او ملي شتمني ته د پوهاوي په معنا دی او د دې مانا دا ده چې د خپل پښو په اوږلو ودرېږو او د يو ملت له غاړې د فکري يوغ لرې کړو، يو ملت چې متفکران، ليکوالان او شاعران يې لوی، ژور انسان پال او مينه والو ميهن پاله وو او اوس هم دي .

دغه تجربه د ملي او افغاني فکرونو څخه د لرې تګ مستقيمه نتيجه ده او د فکري، اخلاقي او روحاني ګمراهۍ د عبورولو او د بېلابېلو مذهبي او غيرمذهبي انټرناسيونايزمونو سره نژدې کېدو پايله ده، او دا ډېره درنه بهايي ورکړې ده.

تقريباً پنځوس کاله کېږي چې رژيمونه د خپلو ټولنيزو، اقتصادي او سياسي قواعدو څخه بهر خپله واکمني د ويني په سره پيل کړې او په وینه ټينګ کړې او په پای کې هم خپله سقوط په وینه کې وليدل .

بنأ د افغانستان کار آسانه نه دی .

مخکې زموږ د سترگو يوه ستره مبارزه په ډېر سختو شرايطو کې ده .

دا مبارزه بايد د افغاني ناسيونايزم لوړ آرمان او ملي ايډيولوژۍ پر بنسټ وي، په پراخه سازماندهي ولاړه او بالاخره د ټولو افغانانو د مادي او معنوي ملاتړ څخه برخمنه وي .

قدم، قلم، ژوند، مال او وخت لږ تر لږه هغه څه دي چې بايد په دې لاره کې وقف شي .
 دا مبارزه طبقه، قطار، بنځه او سړی او د ځوان او زاړه پيروي نه پېژني. هر څوک بايد خپل دين ادا کړي .
 تر اوسه دننه او بهر مبارزان لوی رول لوبولی دی په تېره د وحشت او ترور د ماتولو، او د مبارزې څراغ روښانه ساتلو کې، او اوس دغه مبارزه په اوج کې ده او د دې امکان شته چې په يوه ملي سراسري حرکت بدل شي .
 افغانستان د نړيوال تروريزم او سپاه ارتجاع د بريد لاندې دی او لازمه ده چې د دې په قوي دفاع لار شو .
 موږ بايد هر ځای چې يو، د کلي او ښار، محلي او کوڅې په کچه د مبارزو د سازماندهۍ کار ته دوام ورکړو .
 د افغانستان د دفاع نهضتونه بايد جوړ شي .
 د ملي آيين او افغاني ناسيوناليزم له بنسټ څخه بايد مېهنه پاله شخصيتونه او ډلې د هغوی د وس او امکاناتو سره سم د سازماندهي لپاره بلنه ورکړو .
 په دې کې ښه به وي چې رهبري نه وي، خو مبشر د افغاني ناسيوناليزم بايد موجود وي. خبره بايد داسې وي چې وسلې ته نه بلکې يواځې په ملي باور سره او صرف د افغاني عقايدو په ځواک هر چېرته پورته له دې چې د بل چا امر ته انتظار وکړئ، پاختيرئ، تنظيم وکړئ او يوه دفاعي اډه جوړه کړئ .
 ټول هيوادوال بايد ملاتړ کړئ او هېڅوک له د مبارزې د حرم څخه لېرې مه کوئ .
 هر ډول لارښوونه د افشاء کولو ډول دی .
 دا مبارزه هر څنگه چې کولای شئ د ملي آيين پر بنسټ پر مخ بوسئ .
 شک، ځنډ او د ځان محدودول له ځان وباسئ، ځکه په دې مبارزه کې هغه څه چې له لاسه ورکوئ بې کارۍ، بدبختي او د چپ او ښي فاسدو رژيمونو شرم دی .
 او هغه څه چې لاس ته راوړئ، افغانستان دی.

پای.

آرشیف: مطالب نشر شده ن. جلیل زاد